

УДК 311.3

СТАТИСТИЧНИЙ АНАЛІЗ ДЕМОГРАФІЧНОЇ СИТУАЦІЇ В КІРОВОГРАДСЬКІЙ ОБЛАСТІ

Токар Володимир, Токар Віктор

Науковий керівник: канд.економ. наук, доцент Довгенко Я.О.

Центральноукраїнський державний педагогічний університет імені Володимира Винниченка, м. Кропивницький, Україна

У статті висвітлено сучасний стан демографічної ситуації в центральному регіоні країни, оцінено структуру населення за районами області, сучасні тенденції природного та механічного приросту населення, розраховано сальдо внутрішньої та зовнішньої міграції.

Оцінено рівень безробіття в одласті, враховуючи офіційні дані територіальних центрів зайнятості населення, розкрито вузькорегіональну проблематику демографічного розвитку регіону

Ключові слова: демографічна ситуація, структура населення, сальдо міграції, природний рух, рівень безробіття.

STATISTICAL ANALYSIS OF THE DEMOGRAPHIC SITUATION IN KIROVOHRAD REGION

Tokar Vladimir, Tokar Victor

Scientific supervisor: Candidate of Economic Sciences, Dotsent Dovhenko Y

The Volodymyr Vynnychenko Central Ukrainian State Pedagogical University, Kropyvnytsky, Ukraine

The article highlights the current state of the demographic situation in the central region of the region, assesses the population structure by region, current trends in natural and mechanical population growth, calculated the balance of internal and external migration.

The level of unemployment in the region was assessed, taking into account the official data of the territorial employment centers, the narrow regional issues of demographic development of the region were revealed.

Key words: demographic situation, population structure, migration balance, natural movement, unemployment rate.

Наявність достовірної демографічної інформації є необхідним елементом забезпечення нормальної життєдіяльності суспільства. Адже всі економічні та соціальні процеси так чи інакше стосуються інтересів населення та відображаються в демографічних показниках.

Природною основою демографічного стану в Кіровоградській області є народонаселення. Воно виступає споживачем матеріальних благ і тим самим зумовлює розвиток насамперед галузей, які орієнтуються у своєму розміщенні на споживача. Однак найважливішою характерною рисою народонаселення є те, що воно є природною основою формування трудових ресурсів, найголовнішого

елемента продуктивних сил, які відіграють вирішальну роль як фактор розміщення трудомістких галузей господарства.

Питаннями соціально-демографічного розвитку, зокрема, щодо загальних підходів й проблем в цій сфері, займалися такі дослідники як Стешенко В., Кваша А., Позняк О., Глуханова Г. та інші.

Зокрема, такі відомі українські вчені, як В.П. Горьовий, К.І. Якуба, Е.М. Лібанова, С.І. Пирожков, Н.С. Власенко, Г.В. Герасименко, Л.Н. Стельмах, у своїх працях розкривають сутність і складові демографічної ситуації в умовах України. В їхніх працях наведено загальну характеристику демографічної ситуації в країні, проаналізовано зміни у складі населення, визначено основні чинники демографічних зрушень, описано їхні моделі, а також висвітлено взаємозв'язки.

При достатній розробленості загальнонаукової проблематики й основних напрямів розвитку соціально-демографічної ситуації в Україні, недостатньо розглядалась вузькорегіональна проблематика демографічного розвитку, її основні тенденції й специфіка змін в структурі народонаселення, зокрема, Кіровоградської області.

Демографічна ситуація як прояв особливостей відтворення населення за основними його процесами в конкретному часі й місці (регіоні, країні) в Україні характеризується як несприятлива. Аналіз досліджень соціально-демографічних проблем в Україні [1; 2; 3; 6], дозволяє окреслити основні проблеми демографічного розвитку держави:

- погіршення стану здоров'я населення, проблеми його старіння;
- зниження народжуваності;
- негативні явища у формуванні та розвитку сім'ї;
- зміни у шлюбно-сімейній сфері;
- суттєва диференціація рівня демографічного розвитку регіонів;
- проблеми регулювання міграційних процесів.

Зазначені проблеми демографічного розвитку мають прояв, в тій чи іншій мірі, в тому числі Кіровоградської області, де спостерігається звуження демографічної бази відтворення трудового потенціалу внаслідок трудової еміграції населення

працездатного віку, відбувається скорочення тривалості життя, погіршення вікової структури й, в перспективі, скорочення народонаселення й трудових ресурсів.

Щорічне збільшення інтенсивності процесів зовнішньої міграції працездатної частини населення в країни близького і дальнього зарубіжжя, низькі темпи відтворення населення, зростання показників старіння населення, збільшення загальної кількості пенсіонерів, щорічне погіршення показників здоров'я людей як молодших, середніх, так і старших вікових груп, низька тривалість життя, особливо чоловіків, у всіх регіонах держави – характерні явища щодо стану трудового потенціалу України [1].

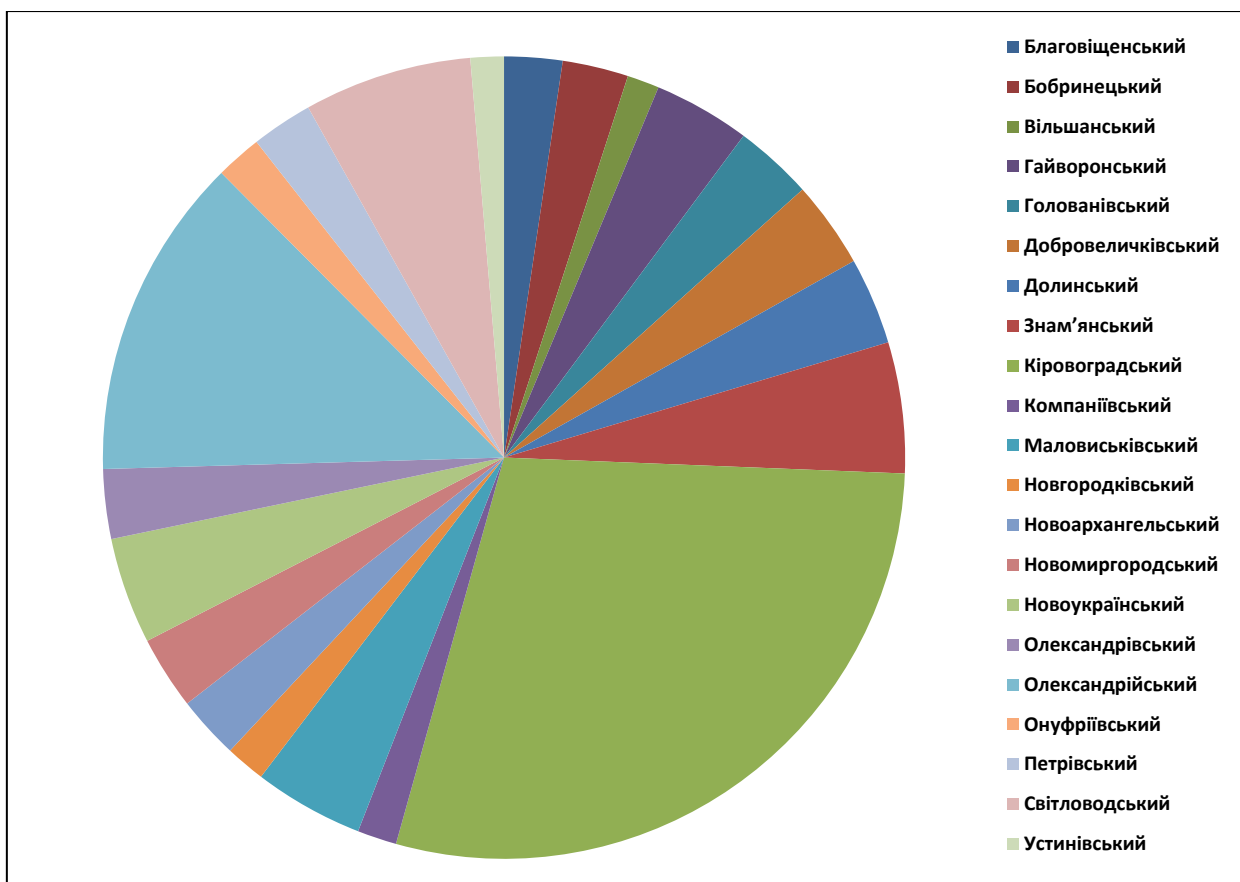
Загальний стан чисельності населення Кіровоградської області станом на 2012-2018 роки можна відобразити за допомогою таблиці 1 яка чітко показує зміни в кількості осіб. Також, за допомогою діаграми 1 можна побачити частки та розподіл населення по всій кіровоградській області станом на 2018 рік.

Таблиця 1

Чисельність населення Кіровоградської області станом на 2012-2018 роки

Рік		2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018
Населення області (тис. осіб)		998,8	991,4	984,1	976,9	970,6	961,9	952,0
Населення районів (тис. осіб)	Благовіщенський	23,6	23,3	23,0	22,8	22,7	22,6	22,3
	Бобринецький	26,6	26,4	26,2	26,0	25,8	25,6	25,3
	Вільшанський	13,2	13,0	12,8	12,7	12,6	12,5	12,3
	Гайворонський	39,3	39,0	38,6	38,4	38,1	37,6	37,1
	Голованівський	32,2	31,9	31,5	31,2	30,9	30,6	30,2
	Добровеличківський	35,0	34,7	34,4	34,0	33,8	33,6	33,3
	Долинський	35,3	35,1	34,8	34,6	34,3	33,9	33,4
	Знам'янський	53,6	52,8	52,3	51,7	51,3	50,7	50,2
	Кіровоградський	280,7	279,7	278,6	277,4	276,2	274,7	273,4
	Компаніївський	15,7	15,6	15,5	15,5	15,4	15,3	15,1
	Маловиськівський	45,1	44,7	44,3	43,8	43,4	42,8	42,2
	Новгородківський	16,0	15,9	15,7	15,6	15,5	15,5	15,3
	Новоархангельський	25,5	25,2	25,1	24,8	24,6	24,4	24,1
	Новомиргородський	29,6	29,2	28,9	28,6	28,5	28,3	28,1
	Новоукраїнський	43,6	43,1	42,7	42,2	41,9	41,5	40,9
	Олександрівський	28,8	28,4	28,0	27,6	27,3	27,0	26,7
	Олександрійський	129,7	129,2	128,5	127,8	127,0	125,4	123,9
Онуфріївський	18,9	18,8	18,6	18,5	18,3	18,0	17,7	
Петрівський	25,1	24,8	24,6	24,4	24,2	23,9	23,5	
Світловодський	67,7	67,1	66,7	66,1	65,6	65,1	64,5	
Устинівський	13,6	13,5	13,3	13,2	13,1	13,0	12,8	

Населення районів Кіровоградської області станом на 2018 рік

Проаналізувавши таблицю 1 можна побачити тенденцію зменшення населення. Так, за 7 років, населення Кіровограду 1002 тис. осіб зменшилося до 952 тис. осіб. Різниця склала 50 тис. осіб, що становить 5,25%.

Найбільш загальними причинами скрутої демографічної ситуації в Кіровоградській області слід вважати зубожіння та низький матеріальний рівень життя певної частини населення, соціальну нестабільність та невпевненість у завтрашньому дні, падіння рівня профілактичної санітарно-гігієнічної роботи серед населення. Особливо це стосується сіл та селищ міського типу.

Також, не менший вплив має розповсюдження серед населення (особливо серед молоді) зловживання алкоголю та тютюнопаління, поширення наркоманії та хвороби на синдром набутого імунodefіциту (СНІД) серед молоді, екологічні негаразди, неякісне харчування, високий рівень загального напруження на психічний стан людей на підставі соціально-економічних стресів, тощо. Аналіз

демографічної ситуації в Україні виявив суперечливі і несприятливі тенденції, які склалися в період переходу до ринкових відносин, а також причини і чинники, що обумовлюють зниження народжуваності і підвищення смертності.

На даний час, основними причинами зниження народжуваності в Україні вважають:

- невирішеність проблем стосовно війни на сході України.
- власне військовий стан, у якому зараз перебуває Україна.
- катастрофічне зниження життєвого рівня більшості населення внаслідок соціально-економічної кризи;
- соціально-психологічний дискомфорт, невпевненість у зміні найближчим часом ситуації на краще.

Вказані чинники мають дуже значний вплив на загальний стан населення Кіровоградської області. Проте загальний демографічний стан не завершується чисельністю населення. Відтворення населення є одним із головних процесів відтворення суспільства. Тенденції щодо процесів відтворення населення в кількісній градації дають показники народжуваності та смертності, що представлені в наступній таблиці 2.

Таблиця 2

Рівень народжуваності, смертності та природного приросту населення в Кіровоградській області станом на 2012-2018 роки

Рік	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018
Кількість живонароджених	11029	10562	10576	9456	7447	6556	6073
Кількість померлих	16521	16513	16716	16197	13404	12997	12833
Сальдо природнього руху	-5492	-5951	-6140	-6741	-5957	-6441	-6760
Кількість померлих дітей віком до 1 року	103	119	96	89	68	79	51

Проаналізувавши таблицю 2, та використовуючи дані таблиці 1, маємо, що населення Кіровоградської області станом на 1 січня 2018 року, згідно зі статистичними даними, складає 952 тис. осіб. Для надання більшої характеристики розглянемо основні демографічні показники населення з 2012 року по 2018 роки в таблиці 2. Розрахунки показали, що кількість народжених у 2018 році порівняно з

2012 роком зменшилась на 81,6%. При цьому, кількість померлих зменшилася на 28,7%. Сюди ж, станом на 2018 рік у порівнянні з 2012 міграційний приріст зменшився в 7.23 рази, що наведено в таблиці 3. Варто звернути увагу на події 2013-2015 років, через які кількість міграції була майже вдвічі більшою за норми.

Таблиця 3

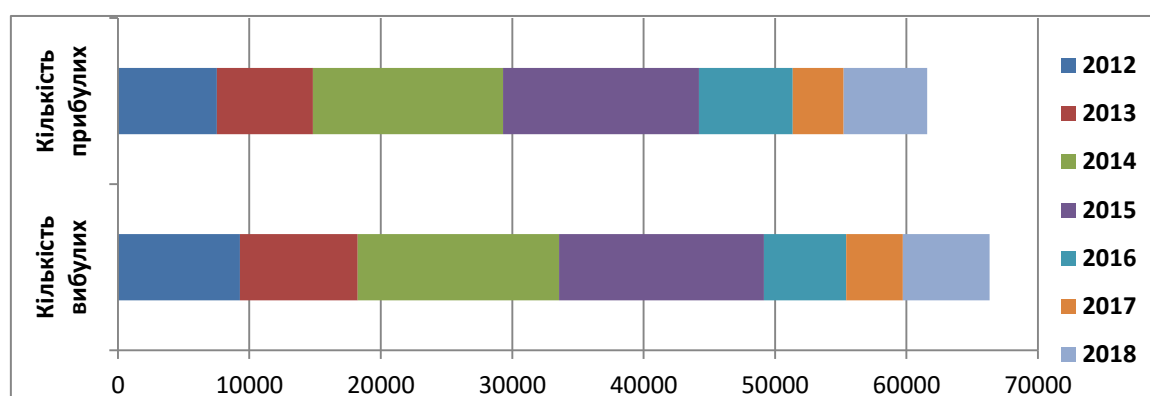
Динаміка міграційного руху (зовнішня міграція) Кіровоградської області станом на 2012-2018 роки

Рік	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018
Кількість прибулих	7528	7316	14464	14898	7140	3879	6345
Кількість вибулих	9285	8971	15310	15586	6265	4311	6588
Сальдо міграційного руху	-1757	-1655	-846	-688	875	-432	-243

На сьогодні в Україні існує ціла низка проблем у сфері сімейних стосунків, яка безпосередньо пов'язана з демографічною ситуацією в країні. Це, передусім, не узаконення шлюбів, що призводить до народження дітей-напівсиріт, значна кількість розлучень, дитяча безпритульність [2; 3].

Діаграма 2

Динаміка міграційного руху (зовнішня міграція) Кіровоградської області станом на 2012-2018 роки

Власне сама міграція пояснюється збільшенням безробітних та скороченням робочої сили на підприємствах, а також, значним погіршенням соціально-економічної ситуації. Через це дуже велика кількість людей не тільки залишає кіровоградську область, але й покидає Україну в цілому, шукаючи кращого життя за кордоном.

Стосовно зайнятості населення, Кіровоградська область на протязі 7 років була одною з перших в Україні серед міст з найбільшим рівнем зареєстрованих безробітніх. Загальний огляд наведено в таблиці 4.

Таблиця 4

Рівень зареєстрованих безробітніх в Кіровоградській області станом на 2012-2018 роки

Рік	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018
Кількість зареєстрованих безробітніх (на січень кінця року)	19407	21121	20256	22281	22803	19654	18847
У % до населення працездатного віку	3,28	3,6	3,4	3,74	3,84	3,35	3,26

Як ми бачимо з таблиці 4, рівень безробіття в Кіровоградській області високий. В 2016 році кількість зареєстрованих безробітніх була найбільшою серед усіх проаналізованих років і складала 3,84% від населення працездатного віку.

В регіонах України тенденція збільшення попиту на трудові ресурси не співпадає з тенденцією збільшення рівня безробіття населення, тобто має місце неузгодженість попиту і пропозиції на ринку праці, в результаті чого безробітні не можуть знайти нове місце роботи. Тому протягом 2012-2016 спостерігалась тенденція збільшення рівня безробіття в Кіровоградській області. Здебільшого це було зумовлено масовою міграцією людей на протязі 2013-2015 років. Після цього, ситуація в більшій мірі нормалізувалася и відсоток кількості зареєстрованих безробітніх станом на 2018 рік майже не відрізнявся від кількості безробітніх в 2012 році.

У сучасних умовах важливу роль в ефективному використанні трудового потенціалу відіграє економічна та соціальна політика держави. Її вплив на макро- і мікрорівні на ефективність суспільного виробництва здійснюється через практичну діяльність урядових установ і державних структур; різноманітні види законодавства; фінансові заходи та стимули (податки, тарифи, фінансова підтримка великих науковотехнічних і виробничих проєктів, фінансування соціальних програм, регулювання відсоткових ставок для кредитів); запровадження та контролювання економічних правил і нормативів (регулювання доходів і оплати праці, контроль за цінами, ліцензування зовнішньоекономічної діяльності); створення ринкової, виробничої та соціальної інфраструктури тощо [6].

Висновок:

Майбутнє демографічного розвитку України та її регіонів залежить від репродуктивної поведінки та стану здоров'я молоді, зниження загального рівня смертності та смертності немовлят, підвищення тривалості життя населення шляхом доступності населення до засобів збереження й поліпшення здоров'я через збільшення реальних доходів..

Державні програма регулювання міграційних процесів повинна орієнтуватися на сприяння поверненню українців. Серед причин, що спонукають населення області мігрувати, у тому числі і за кордон, є незадоволеність заробітною платою; відсутність роботи за фахом; необхідність терміново заробити значні кошти; скорочення робочих місць; надлишкова підготовка кадрів з високим рівнем кваліфікації; стресові ситуації, що виникають на роботі у зв'язку з проблемами, наведеними вище. Це все разом тільки прискорює міграцію за межі Кіровограду и України в цілому.

Тому необхідно покращувати соціально-економічний стан країни, потрібно враховувати інтереси і потреби молодих громадян на основі залучення молоді до безпосередньої участі у формуванні та реалізації програм і політики, що стосуються не тільки молоді, а й усього суспільства. Потрібно забезпечувати захист їхніх прав і законних інтересів в економічній та соціальних сферах. Потрібно стимулювати зайнятість серед молоді.

Література

1. Дослідження соціально-демографічних проблем в Україні з метою розробки з науково обґрунтованих комплексних демографічних прогнозів (колектив авторів) / за ред. чл.-кор. НАНУ, д.е.н., проф. Е.М. Лібанової. – К. : ВД «Стилос» . – 2007. – 132 с.
2. Населення України. Народжуваність в Україні у контексті суспільно-трансформаційних процесів (колектив авторів) / за ред. чл.-кор. НАНУ, д.е.н., проф. Е.М. Лібанової. – К. : АДЕФ-Україна. – 2008. – 288 с.

3. Малиш Н. А. Демографічні аспекти соціально-гуманітарного розвитку [Електронний ресурс] / Н. А. Малиш. – Режим доступу: http://www.academy.gov.ua/ej8/doc_pdf/malysh.pdf.
4. Головне управління статистики у Кіровоградській області [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.kr.ukrstat.gov.ua>.
5. Население Украины (Кировоградская обл.) (2005–2019) [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://index.minfin.com.ua/reference/people/Кировоградская>
6. Пирожков С.І. Демографічний розвиток України: сучасне та майбутнє [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://dspace.nbuiv.gov.ua/bitstream/handle/123456789/2101/08-Pirojkov.pdf>